

Napút-füzetek

103.

G. Lenotre

Simon polgártárs és felesége

Karner András fordítása

G. Lenotre, igazi nevén *Louis Léon Théodore Gosselin* 1855. október 7-én született a Metz melletti Pépinville kastélyban, és 1935-ben hunyt el Párizsban. Történész, drámaíró. Másodfokú unokatestvére André Le Notre-nak, a Napkirály híres kertépítőjének. A metzi jezsuitáknál végzett tanulmányait követően szüleivel Párizsban telepedett le, és a Pénzügyminisztériumban vállalt állást.

Írásaival hamarosan a *Le Figaro*, a *Revue des deux Mondes* és a *Temps* kedvelt szerzői közé került.

Első kézből származó forrásmunkák feldolgozásával, a francia forradalom időszakának specialistájaként számos könyvet publikált sajátos, anekdotikus stílusában, mely később André Castellet és Alain Décaux történetíróknak is mintául szolgált. Hihetetlen szorgalommal gyűjtötte össze Párizs régi épületeinek és az ott talált historikus értékeknek a dokumentációját. Ebből született a fentebb készült, és a Perrin akadémiai kiadónál megjelent műve: *A forradalmi Párizs. Régi házak, régi dokumentumok*, 1900–1926, hat kötetben.

G. Lenotre művei számtalan kiadásban láttak napvilágot a későbbiekben is. Élete végén elnyerte a l'Académie française tagságát. 1935. február 7-én hunyt el egy szívroham következtében.

(Wikipédia / G. Lenotre)

SIMON VARGA ÉS A FELESÉGE (KORABELI FESTMÉNY/BOILLY)

I.

Mindazok, akik 1788. május 20-án a házuk küszöbéről szemlélték Antoine Simon varga és Marie-Jeanne Aladame, egy Touraine utcai bejárónő esküvői menetét, amint tanúikkal – Houette cserzővarga, M. Leroie, egy polgár a Quatre-Vents utcából, Séjean ügyvéd, valamint Delamare, egykori fűszeres – az utca végében lévő St Come ódon, düledező temploma felé igyekeztek, aligha gondolhatták, hogy történelmi esemény szemtanúi. Mellesleg az újdonsült házaspárt az egész kerület ismerte, és nászukat mindnyájan kíváncsian követték. A Saint-Come-ból ősi szokáshoz híven a vargák patrónusának, Saint Crépinnek a kápolnájába mentek, akinek oltára volt a Notre-Dame-ban, ott, ahol Szent Kristóf hatalmas szobra magasodott, a jobb első pillérnél a távolba vesző zászlók során. Az újdonsült házások a templomból kijövet a napot természetesen a Saint-Bonnet-ban, az egyszerű nép lakodalmi ünnepségeinek helyszínéül szolgáló kocsmában fejezték be.

Simon ötvenkét év körüli, fáradt, kissé nagyothalló, tanulatlan férfi volt, hacsak figyelembe nem vesszük zúrós életének és sikertelen vállalkozásainak iskoláját. Egy troyes-i mészáros fiaként született, és fiatalon Párizsba jött; egyike volt azoknak a szegény ördögöknek, akiknek semmi sem sikerült, s akik cinikus gúnyolódással próbálták takargatni leplezhetetlen nyomorúságukat. Előbb tanonc egy vargánál, megszerezte a mesterlevelet ugyan, de nem sok szerencsével járt, ügyetlen volt, és mesterként is csak kontár maradt. Harmincéves korában, 1766 novemberében egyszer már megnősült; egy özvegyasszonyt vett el, Marie-Barbe Hoyau-t, aki tizennégy éves nagylányát és elhunyt férje, – a szintén varga – Frédéric Munster vagyonát hozta a házasságba. Minthogy a vevők így sem szaporodtak meg, Simon mással próbálkozott. A rue de Seine-ben telepedett le egy kiskocsmában, melyhez pár bútorozott szobácskát ragasztott, azután néhány éven keresztül „szállást és ennivalót” kínált alkalmi vendégeinek.

De végtelenül hanyag volt. Üzleti könyvei hihetetlen összevisszaságról árulkodtak; egy bírói zár alá vétel okán elrendelt leltárnál, *„látván a zavaros könyvelést, képtelenek voltak az üzletvitel valós számait megállapítani”*. A bukás szélén álló Simon előbb ezer frankot (*livre-t, francia fontot*) kölcsönzött Gallien ügyvédtől, a Vieille-Draperie utcai bírósági végrehajtótól, majd ismételtén ezer frankot Boulanger elnök úrtól, végül ötszázat d’Hacqueville márkai úrtól.

Utoljára bútorait eladva kénytelen volt a rue de Seine-i lakást elhagyni és visszatérni a mesterségéhez.

A csőd után ott találjuk a Cordeliers utcai ház második emeletén, Michon Delafondée fogorvos sebésziskolája tőszomszédságában; a lakásnak egyetlen utcára néző szobája és két kisebb, ablaktalan helyisége volt. Simon és felesége bekvártélyozták magukat az apró lakásban, a funkciójukat veszített, tarkabarka tárgyak tömegével: négy serpenyő, egy szakadt vásznú festmény, zsáknyi ócska női ruha, függönyrudak vasból, zöldes antik tapéta, egy napernyő, hat darab valaha szalmafonatú szék, valamint egy aranszálakkal átszőtt mellény...

Még mielőtt ez a szörnyűség bekövetkezett, Marie-Barbe lányának sikerült férjhez mennie egy szabóhoz, bizonyos Tortevoix mesterhez, aki nem sokkal rá elhunyt, s így az özvegy újra házasságot kötött egy másik szabóval, a Mauvais-Garcons utcai Vanhemerlye mesterrel; nem értették meg egymást Simonnal, akinek nem volt hajlandó pénzt kölcsönözni sem.

A foltozóvarga odújába beköszöntött a nyomor: előbb két aranyóráját kellett elzálogosítania, majd a felesége nippjeit. Ugyanakkor a felesége súlyosan megbetegedett, és a Hotel-Dieu kórházba került. Ott is halt meg negyven nap múlva, 1786. március 11-én. Még aznap – akár kegyeletből, hogy feleségét megmentse a szegények tömegsírjától, akár mert mély fájdalomát akarta bizonyítani – Simon huszonegy frankért elzálogosította felesége ruhatárának megmaradt darabjait: egy indiai szoknyát, egy sziámi szoknyát és egy fehér pruszlikot.

Ott állt minden jövedelem nélkül, adósságait nem tudta törleszteni. Munkaeszközeit harmincnyolc frankért eladta egy G. J. Potier nevű foltozóvarga suhancnak, akinek még így is adósa maradt ötvenkét frankkal. Különféle ringy-rongyai zálogban voltak, a kettőezer-ötszáz frankon kívül tartozott még Houette-nek kettőszáz, Pizel péknek háromszázharminc, a fűszeresnek hetvenkettő frankkal, de adósa volt a hentesnek, a zöldségesnek, a tejесnek, úgyszólván az egész kerületnek; már a harmadik esedékességen is túl járt; szerencsétlensége tetejébe a troyes-i apai házat, melynek negyedrészt tulajdonolta, lerombolták anélkül, hogy egy fillér haszna is származott volna belőle. Egy leltár szerint, melyet 1786-ban Vanhemerlye asszony, az elhunyt leánya jogorvoslati kérelméhez csatoltak, Simon varga adósága ötezer frankra rúgott, míg zsebében húsz fillér kézpénz ha lapult. (*Lásd Cousin közjegyző vonatkozó iratait.*)

Ilyen körülmények között, tizenöt hónappal első felesége halálát követően jutott arra a gondolatra, hogy újránősül. Választása Marie-Jeanne Aladame-ra, a nemrég elhunyt Fourcroy úrnő bejárónőjére esett, aki Simonnal egy házban lakott, de most gazdaasszonya halálával fedél nélkül maradt. 1788-ban negyvenhárom éves volt, arcvonásai durvák, férfiasak, termete terebélyes. Mindazonáltal jó asszony és megbecsült személy volt a kerületben mindazok körében, akik időtlen idők óta ismerték. Vonzerejét kiváló háziasszony hírnevének és kicsinyke életjáradékának köszönhette, melyet a Cordeliers utcai borke-reskedő feleségétől, Séjean asszonytól húzott hosszú szolgálati ideje fejében. A házassági szerződés csupán ezerfranknyi hozományt említ a leendő feleség részéről, ugyanannyi értékű ruházattal, fehérneművel és egyéb személyes kacattal, míg Simon vagyona mindössze kétszáz frank értékű ruházatra rúgott.

Az újdonsült házaspár nem költözött el a Cordeliers utcából, hanem annak egy másik, ma is megtalálható háza harmadik emeletén rendezték be közös háztartásukat. A házat a Saint-Germain bulvár szegélyezi, szemben a Cordeliers szökőkúttal és a magas, félköríves kapuval, mely a Szent András kereskedőudvarba nyílt.

Itt lepte őket a forradalom.

Nehéz elképzelni a párizsi kerületeket százhusz évvel korábbi állapotukban, ahol az emberek többsége ugyanazon házakban élt és halt meg, mint elődeik, és szülőházukat évente legfeljebb két alkalommal hagyták el: egyszer, hogy a

király ünnepi tűzijátékát megbámulják, másodszor pedig, hogy a vásárban jól megtömjék bendőjüket mézeskaláccsal. A hajdani szatócsok megelégedtek az utcácskák szűk horizontjával; minden kerület és utca ugyanúgy nézett ki a hatalmas városban, ahol, akárcsak falun, mindenki ismert mindenkit.

A kerületek, majd a választóközetek népességének összetétele, a nemzeti gárda szerveződése, még szorosabbra fűzték a választói érdekek és a politikai nézetek tekintetében egymáshoz közel álló embereket; a körzetek és klubok látogatói ugyanazok voltak; a párizsi bizottságok összetartó erején még a Konvent akarata is megtört.

A Cordeliers utca, a város legsűrűbben lakott Saint-Germain negyede a forradalmi közgondolkodás melegágya, legideálisabb bölcsője volt; önmagában is egy önálló várost formált, ahol túlnyomó többségben nyomdászok, ügyvédek, az irodalmi és színházi élet képviselői, a Procopé kávéház és a Theatre francais törzsvendégei laktak... Simon ablakai egyenest annak az ügyvédnek a lakására néztek, akinek hírneve 1790 táján a Saint-Come-templomtól a kolostorig visszahangzott, s akit Danton mesternek hívtak. Marat doktor a Fossés-Saint-Germain utcában lakott, abban a házban, amely a régi Comédie-vel volt szomszédos, és a Hotel de la Fautriere névre hallgatott; kissé odébb, az új színház felé lakott Camille Desmoulins, szomszédságában Fabre d'Églantine. Legendre mészárszéke a kereszteződés sarkán állt, mellette lakott két nemzeti érzelmű, szónoki képességekkel megáldott nyomdász; az egyik a későbbi Brune marsall, míg a másik Momoro, a jövődöbeli „Ész istenasszonyának” a férje; Chaumette a Paon utcában lakott a Cordeliers szökökúthoz egészen közel... A forrófejűek gyülekezete jól mutatta az egész kerületben uralkodó lázas feszültséget, mely őrvirágzó lelkesülésbe csapott, amikor augusztus 10-én Dantont miniszterré nevezték ki, olyan jogosítványokkal, mintha ő lenne Franciaország királya. Miniszter! Ez a szerény ember, aki mindenkiel kezét szorította, tegezte a szomszédjait, és akit az utca minden suhanca imádott! Ez a megtiszteltetés a körzet minden tagját saját fontossága tudatával töltötte el. Hamarjában mindenki pozícióba került. Az események magát Simont, aki kétségtelenül számtalanszor talpalta ezen urak lábbelijeit, egyszerre az ideiglenes kömmün felügyelői székébe repítették. Ámbár sokan tartózkodtak attól, hogy a zavargásokban részt vegyenek, Simon, minthogy vesztenivalója nem akadt, és nagy dolgokat sem vártak tőle, a legbuzgóbbak egyikének nyilvánult; egyike azoknak, akik a Kömmün megyegyűlésének határozatait közvetítették a Nemzetgyűlés felé; szeptember másodikán őt küldik, hogy próbálja a Bicetre-ben és a Salpetriere-ben zajló mészárlásokat megfékezni, ahonnan hajnali négykor tér haza azzal a jelentéssel, hogy tehetetlen a tömeghangulattal szemben. Később az Orleans-ból Versailles-ba szállított, de útközben lemészárolt foglyok holmijának leltározását bízták rá. Eközben Simonné asszonyság sem tétlenkedik: a kórházzá alakított ferences kolostorban keres magának elfoglaltságot, ott, ahol az augusztus 10-i felkelésben megsérült marseille-ieket ápolják. Talpraesett nő, korának igazi párizsi asszonya, aki mások szenvedéseit látva elfelejtkezik saját nyomorúságáról: némi hiúsággal vegyes veleszületett könyörületességgel játssza szerepét a tragédiában. Mi több, maga is intézkedik, amit ez a mulatságos, helyesírási hibákkal tűzdelt levlérszlet is bizonyít, melyben szerénységének hallgatást parancsolva, közcélokra fordított, megelőlegezett kiadásait követeli:

„...a marszeji zászlóajból 1792 augusztus 10-én, a Francia Köszttársaság első évében hatvan sujosan sérültet szállítotak. Ebből harmincan csak az én gondos ápolásomnak és a jó gyócereknek köszönhetik életüket. A gyócere-kér haccász frankot fizetem, de nem vót elég, el kelet adnom a legszeb hol-mijaimat is. Pogártárs...” (stb.)

Chaumette támogatja a kérelmet: elrendeli az ügy kivizsgálását; a sebesültek tanúsítják, hogy: „...ez a derék polgártársnő hazafias érzéssel és sebészi gondossággal ápolta bajtársainkat, akik közül számosakat meggyógyított”. Így a Konvent Simonné asszonynak kétszáz frank segélyt utalt ki ideiglenesen.

Ezek kétségtelenül jelentéktelen részletek, mégis rávilágítanak arra, hogyan kapott Simon szerepet a nagy eseményekben. A történészek egy része azt állítja, Marat és Robespierre voltak a pártfogói. Hogyan? És miért? Igaz, Marat augusztus 10-e után a Cordeliers utcába költözött, és egyike volt azon orvosoknak, akik a „derék marseille-i zászlóalj sebesültjeit” ápolták. Lehetséges, hogy támogatása valahol Simon előnyére vált, bár erre vonatkozó utalásokat sehol sem találtam. Ami pedig Robespierre-t illeti, vele semmiféle kapcsolata nem volt. Ő a maga módján „úr” volt, aki nemigen hajlott arra, hogy holmi foltozóvargákat keverjen a politikájába, legkevésbé pedig, hogy a duaphin őrzését reá bízza. Számomra egyértelműnek tűnik, hogy Simon magának Chaumette-nek, a Paon utcai szomszédjának köszönhette pozícióját, aki 1792 decemberében a Kommün ügyésze lett, s aki ily módon a Temple börtöne felett hivatali jogkört gyakorolt.

Elegendő egyébként Chaumette különös figuráját vizsgálat tárgyává tenni, hogy megértsük, miként támadt az a gondolata, hogy Franciaország királyát egy foltozóvargára bízza. Van Chaumette-ről egy anekdota, amely híven tükrözi személyiségét: XVI. Lajos pere idején történt. Egy hosszúra nyúlt kihallgatás után a királyt kocsijához kísérték, hogy visszaszállítsák a Temple-be, amikor a menetet kísérő gránátosok egyike egy darab kenyeret húzott elő a zsebéből, és odakínálta a Kommün ügyészének. A király odament és kért tőle egy falatot.

„– Szívesen – mondta Chaumette –, fogja, törjön belőle. Meglehetősen spártai ebéd; ha lenne hozzá valami más is, bizony azt is elfelezném...”

Nos, Chaumette ideáljait az antik világban kell keresni. Becsületes Gaspard keresztnevét elvetve, Anaxagoras, a híres spártai filozófus nevét vette fel, akit – mondotta ő – „köztársaságpártiságáért felakasztottak”. Ha hinni lehet a szótáraknak, Anaxagoras ennél szerencsésebben megúsza: csupán száműzték. Chaumette, aki sok mindenbe belekóstolt, volt szerzetes, hajósinas, művész, másoló, hadihajó-kormányos, ügyészési tisztviselő – egyszóval spártai sorsra született.

Azért is esett a választása Simonra, mert olvasta Jean-Jacques (Rousseau) *Emile* című munkáját, aki „többre becsült egy susztert a császárnál is”; mindez persze hízelgett Anaxagorasnak, aki maga is egy nevers-i cipésmester fiaként látta meg a napvilágot. Még az evangéliumi példabeszédekből is ismerjük: „Jobb szeretném, hogy nevelt fiam inkább suszter legyen, semmint poéta.” Mindez persze Chaumette-et, akire a Capet fiú őrzését bízták, s aki maga is nagy érdeklődést tanúsított a *farkaskölyök* sorsa iránt, nagyon is szíven találta. „Meg akarom tanítani egy s másra – hangoztatta jóindulatúan – eltávolítom a családjá közeléből, hogy származását és rangját elfeledje.” A vágy, hogy a trón-

örökösből kétkezi mesterséget tanuló, köznapi embert faragjon, ugyancsak hízelgett a botcsinálta filozófusnak. Mondanunk sem kell, hogy a felelőssége óriási volt, hisz Franciaország összes királpárti összeesküvőjének leghőbb óhaja a Temple foglyainak kiszabadítása volt. A szőke fürtös gyermekkirály egy rettenetes játszma tétje volt, amelyet az európai nagyhatalmak ágyúkkal vívtak. Nagyon nehéz volt olyan embert találni, aki egyrészt előítéletektől mentesen alkalmas Chaumette elvárásainak, másrészt eltökélt patrióta, aki mindenfajta csábításnak képes ellenállni.

Márpedig Simon mindkét követelménynek megfelelt: XVI. Lajos halála előtt, majd az azt követő időkben is gyakorta őrködött a Temple-ben; azok közé tartozott, akiket a foglyok sorsa nem indított szájalomra, ráadásul nemrég hiúsított meg egy csaknem sikeres szökési kísérletet.

Mindehhez még az is hozzájárult, hogy Simon nő ember volt, felesége pedig szorgos és odaadó asszony, akinek kétkezi gondoskodására a gyermek felügyelete mellett szükség mutatkozott. Az egész kerület ismerte a Cordeliers kórházban végzett tevékenységét. Derék munkásnő, nagyon tiszta és szorgos háziasszony lévén tisztában volt a betegápolás módjával is. Persze itt van az a momentum, melyről a történészek inkább költői túlzásból, semmint a valóság iránti elkötelezettségből annyi megindító oldalt firkáltak össze: nevezetesen Robespierre és Marat viszonya, akik gyűlölték ugyan egymást, abban viszont egyetértettek, hogy olyan kínzót találjanak a trónörökös számára, aki pokollá teszi nappalait és éjjeleit. De ez éppoly nevetséges, mint amilyen kiirthatatlan közvélekedés. Az ötlet Chaumette-től származik, aki magasztosnak, egyben biztonságosnak hitte. Nem egy nérói aljasság, csupán homais-i ostobaság.

És elérkezett 1793. július 3-a. Az eseményekről előző este értesített varga a nemzeti színeket idéző skarlátvörös bélésű, kék, nemrég kifordítottatott ünnepelőjében megjelent az Hotel de Ville-ben. Máig megvan Peigné szabó számlája ezzel a megjegyzéssel: „hozott lepedődarabok a javításhoz”.

A boldogságtól repeső Simonné asszonyság nem tett lakatot a szájára. Egyik szomszédasszonyának, bizonyos madám Dablemont-nak elújságolta: „Jobb környékre költözöm, rövidesen jönnek értem lovas kocsival.” Az utcabeli pletykafészek nagy felhajtást rendeztek Marie-Jeanne-nak, akit szegényes otthonából az Hotel de Ville-be hívtak; valóságos diadalmenetben kísérték, ami nagyon meghatotta. Természetesen az még jobb hír, hogy az ura hatezer frankot kap, amiért semmit sem kell csinálnia, ő maga pedig négyezret. Valóságos aranybánya, persze assignatában!

Este kilenckor az álmából felvert gyermeket elválasztották anyjától, és átadták új őröknek, akikre feltehetően mint két vademberre tekintett.

Simon hivatalba lépése, bár szándékában nem volt kegyetlen, következményeit illetően tragikusnak bizonyult. Mindezek megértéséhez elégséges az *„Udvari Almanach”* szürkés bőrkötésű, arannyal cizellált kötetét felütni, és elolvasni, hogy a Temple-be történt bezárását megelőzően hogyan is festett a *„Trónörökös nagyherceg udvartartása”*: megannyi ragyogó nemesi családnév, hercegnők és márkinék, fő- és alguvernántok, szobalányok, komornák, öltöztetők, dajkák, fűtők és társalkodónők hada, mind az elegáns hölgyvilág dámái, akik a legnagyobb tisztelettel övezték a rájuk bízott gyermeket. Őt, akit

az imádott mama, Trianon és a Tuileriák fenséges királynője becézgetett, már Marie-Jeanne pusztá megjelenése is megrémítette. Hát még a mosástól kivörösödött és kerges kezének érintése, közönséges, rikácsoló hangja! Szegény gyermek szíve mennyi irtózáttal lehetett tele, amit a Simon házaspár még csak nem is sejtethetett. Ami számára gyászos börtön és vezeklés volt, amazoknak a kényelem és a jólét felsőfoka. A Torony második emeletén rendezkedtek be, a XVI. Lajos halála óta üresen maradt, bútorozott lakrészben; sosem ültek még ilyen puha fotelekben, soha nem ettek ilyen finom falatokat.

Míg a Temple keskeny börtönudvara a csenevész fákkal Simon számára igazi erdőnek tűnt, addig foglyukat a versailles-i park virágzó gesztenyefáinak végtelenbe vesző látványára emlékeztetve, mélyen elszomorította. Elmondhatjuk, hogy ez a hatalmas kontraszt képezte a Nevelő barbarizmusát és a gyermek igazi kálváriáját.

Persze számos legenda járja, amiket nemigen mesélnek, attól való félelemben, hogy deheroizálják a trónörökös alakját, akit hóhérai testi és lelki kínoknak tettek ki. Egyet én is ismerek, melynek elbeszélője kétségkívül szavahiható szemtanú. A történetet Daujon, a kommün biztosa, hithű republikánus jegyezte le. Egyetlen, nyomdafestéket nem tűrő szó kivételével hűen idemácsolom: „Egy napon labdajátékot játszottam vele (a trónörökössel). Mindez az apja halálát követő időkben történt, és már elválasztották anyjától és nagynénjétől... A terem, amelyben voltunk, a család lakrésze alatt volt, ahonnan időnként lábdobogás és székek huzigálásának hangjait hallhattuk. A gyermek egyszerre türelmetlen mozdulattal így kiáltott fel: *»Hát ezeket a mocskokat még mindig nem fejezték le?»* Többre nem voltam kíváncsi, abbahagytam a játékot és elhagytam a termet.”

Akik tisztában vannak a gyermeki lélek rejtelseivel, jól tudják, milyen tökéletes memóriával jegyzi meg, amit amúgy nem kellene meghallaniuk, s mily kíváncsian fülelnek azokra a szavakra, amelyek nem az ő mindennapi szókincsük tartozékai; nos, mint látjuk, a trónörökös csak alkalmazkodott környezete színvonalához, megjátszva a hetyke legényt... Az anekdota rettenetes, és bizonyára ennél szomorúbb dolgok is megtörténtek. A Temple-ben történekről azonban semmi bizonyosat nem tudunk. Szabadon szárnyalhat a fantázia mindenféle könnyfacsaró, de a valósággal köszönő viszonyban sem lévő történet tálalásával. Ami viszont igaz lehet: Simon csak fél szívvel tett eleget megbízatásának. Kétségtelenül félt egy várható politikai fordulattól. A legbátrabbak is sejtették, hogy hirtelen változás jön, és igyekeztek valamiféle menekülési esélyt biztosítani maguknak. Maga Robespierre is féltve őrizgetett bizonyos dokumentumokat, melyeket később, a restauráció idején, Courtois fedezett fel és használt a maga javára.

Simon sem volt nagyobb Brutus a többiekénél. Az angol kormány egy Párizsban élő ügynöke 1794-ben, lord Granville-nek készített feljegyzésében azt írja: „....Simon, akit korábban még hasznavehetőnek ítélték (a royalisták ügyében), most annyira megrémült a lehetséges veszélytől, hogy semmi mással nem foglalkozik, csak hogy miképp tudna szabadulni ebből a csapdából.”

De milyen veszélyről van szó? Királypárti összeesküvés gyanújába keveredett volna?

Ami bizonyos, hogy a varga villámgyorsan beadta lemondását, és félévnyi tartózkodását követően eltűnt a Temple-ből. Ez az elhatározása, melynek oka

nem ismeretes, az egész rejtélyes história sötét oldalához tartozik. Beszélük, hogy Simon kettős megbízatása közül – a királyi gyermek őre és körzeti biztos – az utóbbit választotta volna. De Simonnak, akiről többnyire csak egy iszákos, a trónörököszt gyöttrő gazember képe maradt ránk, semmi érdeke sem fűződött ehhez, hisz a biztos pozíciót nem javadalmazták. Simonné sem volt abban a helyzetben, hogy régi mesterségét folytathatta volna: 1993 decemberében súlyos májbetegséget kapott. Naudin doktor, Simon mostohalányának második férje, a szabó Vanhemerlye egyik vevője kezelte. Simonék tehát, vállalva az elkövetkező nélkülözéseket, önként lemondtak tízezer frankos jövedelmükről, plusz az ingyen kosztról és kvártélyról. Mi lehetett ennek az oka?

Bárhogy történt is, Simonék 1794. január 19-én elköltöztek. Olvadt, és az alacsony szálló felhőkből langyos köd szitált.

A Torony lépcsőházában egész nap tartott a sürgés-forgás. Marie-Jeanne nyitott ajtó mellett csomagolt, számba vette fehérneműit, azután lement az őrséghez, és mindenkitől búcsút vett. Szaporán járkált az udvaron az olvadt, sáros hóban. A kétkerekű taligán halomba rakta holmiját, majd az asztmától fuldadozva – amit kövérsége csak súlyosbított –, újra felkapaszkodott az emeletre.

Este kilenc órára járt, mire időt szakított a gyermekre. Bemutatta az asznapra kirendelt négy embernek, nevezetesen Legrand, Lasnier, Cochefer és Lorinet felügyelőknek, akik aláírásukkal hitelesítették az átvételi okmányon, miszerint: *„...Simon és felesége épen és egészségesen átadta Capet foglyot, egyúttal kérelmezték tisztségükből történő ideiglenes felmentésüket...”* További részletek, miként történt a búcsú, nem ismeretesek.

Simonék pedig késő éjszaka, a gyászos sötétség leple alatt távoztak a Temple-ből, elhaladtak az őrség mellett, és taligájukat tolvaj beleveszték a ködbe...

II.

Hová mentek?

Ki hinné, hogy Simon, aki lemond egy jól jövedelmező állásról, hogy visszatérjen volt körzetébe, most, amikor szabadon dönthet, nem a Cordeliers utcába megy, hanem a Temple városfalnak támaszkodó melléképületében telepszik meg feleségestül. És minek a taliga? Miért nem vitették holmijukat a börtönben lebzselő dologtalanokkal a toronytól húsz öl távolságra található új szállásukra? Az egykori istállók régi épületébe, ahol már Piquet házfelügyelő és Gagnié szakács ott laknak?

Aztán más kérdések is felmerülnek: a Kommün eldöntötte, hogy a Capet gyerekek ne maradjon családi őrzés alatt, hanem a kerületi felügyelők kettesével töltsenek egy-egy napot a fogoly mellett. Simon többé nem kerül elő ebben a pozíciójában sem. Miért?

1794. április 6-án a fuvarozásügyek felügyelőjévé nevezik ki. Miből állt ez, és mennyi ideig tartott? Nem tudni. A Cordeliers utcai körzetbe csak július elején tért vissza. Újabb ellentmondás: nem mondja fel a régi lakása bérleti szerződését, így a forradalmi naptár II. évének Messidor hónapjában már három lakással rendelkezik Párizsban.

Nem gyakorolta mesterségét, politikusként a „*Simon, egykori varga*” titlust használta. Kicsiny lakása a régi kolostor első emeletén, a refektóriumba vezető folyosóról nyílt, és a tágas kertre nézett, melynek ötös kötésben ültetett fái Marat sírjára vetettek árnyékot.

Simon mindössze két hetet töltött ott, amikor érkezett Thermidor 9-e. Aznap délután öt óra felé elindult a Hotel de Ville-be. Az est folyamán még látták két társával igen feldúltan megjelenni szokásos üléseik helyszínén, a régi refektóriumban. Az udvarban gúllakba rakott puskák álltak, s mintegy húszan sűrögtek fojtott hangon társalogva.

A sebészorvosi iskola harangja megkondult, és a rue de la Harpe irányából gyülekezésre szólított a dobok pergése. A tömeg összezsúfolódva, türelmetlenül várakozott a teremben. Simon és társai – valószínűleg Wouarmé és Laurent – felkapaszkodtak a pulpitusra, és a Kommün nevében a polgártársak segítségét kérték a Konvent által időközben törvényen kívül helyezett s a Városházára menekült Robespierre érdekében. Hosszasan és szenvedélyesen beszéltek, de mindhiába. Fiévée, az újságíró, látva a gyűlés tanácsalanságát, magához ragadta a szót, csendre intette a lázadás három apostolát, majd jelt adva úrrá lett a termen. Végül parancsot adott Simon és két cinkosa letartóztatására, akik a gúnyolódó tömegben próbáltak eliszkolni. A körzeti dutyiba zárták őket, és másnap hajnalban, amikor a Konvent győzelme köztudott lett, a Conciergerie-be szállították át mindhármukat, s még ugyanazon napon Robespierre-rel együtt a verpadon végezték. Mindez olyan gyorsan zajlott, hogy Marie-Jeanne még megijedni sem tudott, máris férje halálhírével kellett szembesülnie.

A párizsiakban azonban csak lassan tudatosultak a történetek. A pártok vezetőit kivéve, a nép elveszítette a politika iránti érdeklődését. Belefáradtak már a borzalmas eseményekbe. A derék polgárok természetesen hallották Thermidor hírhedt éjszakájának a szokásosnál nagyobb lármáját, de ki lepődött már

meg a fegyverbe szólító dobpergés és a vészharangok kongásának zajától? Az esemény oly kevés izgalmat okozott, hogy 10-én délután kettő felé a bábész-kodók a Pantheonnál láthatták, amint az Opera balerinái túllszoknyácskáikban és rózsaszínű trikóikban vidám csiviteléssel megérkeznek a *Bara és Viala apotheozisa* előadására, majd meglepve vették tudomásul, hogy „történt valami”, ezért az ünnepség elmarad.

Azt pedig végképp nem értették, hogy bár a terror végéről szónokolnak, a börtönök továbbra is zsúfoltak, sőt újabb és újabb szerencsétlenekkel telnek meg. Közöttük volt Simonné asszony is, akit megözvegyülése első napján tartóztattak le. Augusztus végén (Fructidor 7) azonban szabadon engedték; hazatért a Cordeliers utcai lakásába, melynek bérleti díját egy évre előre kifizették, és itt húzta meg megszeppenve magát. Teltek-múltak a hónapok, jövedelme semmi. A III. év Messidor 3-án Taupin vagyonkezelő polgártárstól kapott 90 frankot Lafarge életjáradékából, akit Simon halála után börtönbe zártak: ez szolgált háztartási szükségletei fedezetére. Egy hónappal később, Thermidor 4-én a Nemzeti Járadékok Bizottsága az elhunyt jogcímén hetven frankot utalt ki számára. Ez volt az a nagyon szerény életjáradék, amivel Marie-Jeanne rendelkezett. Betegen tengődött, mindennapos kínzó hányásai lehetetlenné tették, hogy munkát vállaljon. Balszerencséje tetejében, december hónapban a békebíró felszólította, hogy hagyja el a lakását, melyre a szomszédos sebésziskola igényt tartott. Az utcára tett Simonné a kormány könyörületességéhez folyamodott. A segélyezési bizottsághoz írt leveléből idézzük: „...a Temple-ben töltött időmben, amikor a Konvent a gyermek Capet felügyeletével bízta meg, számos gyógyíthatatlan nyavalyát szedett össze. Jövedelem nélkül, lakásából elüldözve, betegségektől gyötörve képtelen új otthont szerezni, ezért kéri elhelyezését a Incurables (gyógyíthatatlan betegek) menhelyen, ahol nyugalomban töltheti még hátralévő napjait.

Kezelőorvosa, a sebész Naudin támogatta kérelmét, a válaszra azonban hosszasan várni kellett.

1795 áprilisáig sikerült a Cordeliers utcában maradnia. Amikor mégis kénytelen volt kiköltözni, az orvosi iskola szomszédságában talált egy másik lakást, ahol gyanakvón, emlékektől gyötörve, magányosan egy évet töltött. Asztmája ellenére gyakorta járta a várost, hogy felkeresse unokatestvérét, aki a place Vendome egyik palotájában lett házmester, miután a tulajdonosok emigráltak. Suttogva beszélgettek, egyezményes jelszavukat használva, hogy avatatlan harmadik ne sejtse, kiről is esik szó. Fecsegésük tárgya maga a trónörökös volt, akiről az újságok – nem minden szándékosság és burkolt célzás nélkül – azt híresztelték, hogy 1795 júniusában meghalt a Temple-ben. A varga özvegye és a házmesterné rejtélyes beszélgetését cinkos szemhunyorítások kísérték, mintegy azt kifejezve: „Valóban? Hitte volna?“, avagy: „Istenem, hát lehetséges?” Az egyezményes jelszó pedig az „*Astikot-Morlingot*” volt. A két pletykás asszonyság ezt a nevet adta az ifjú hercegnek, aki arra született, hogy Franciaország koronáját viselje, s akit a gyorsan felejtő párizsi nép közül már csupán ők ketten emlegettek.

Marie-Jeanne 1796. április 12-én kapta meg az Incurables befogadó levelét, s még aznap jelentkezett a menhely Sevres úti, csúcsos tetőkkel díszített épületében, ott, ahol manapság a Laennec kórház működik.

Akkoriban mintegy négyszáznegyven ápolójuk volt. Közös hálótermekben feküdtek, de néhány kivételezettnek a földszinti hosszú folyosón jutott saját hálójuk, ahová múltjuk néhány tárgyi emlékét elhelyezhették: ez volt a „szalonzuk”.

Simonnének – irigylésre méltó kegyből – ilyen különszoba jutott, ahol megmaradt régi bútorait elhelyezhette. Tiszta és ápoló nő volt; dunyháját mindennap egy kék-fehér virágokkal hímzett, a Temple-ből származó bordó ágytakaróval fedte be. A menhely rendje meglehetősen szabados volt: lakói a nap bizonyos óráiban kedvükre eltávozhattak. Egyesek az öltözőben ruhát váltottak, míg mások szürke flanelszoknyát, vászon vállkendőt és fehér szalaggal átkötött fekete tüll főkötőt viseltek. Fehérneműről a gazdasági hivatal gondoskodott.

Marie-Jeanne megjelenése közepes szenzációval járt az életben meggyötört, házsártos és fecsegő vénasszonyok körében. Az Icurables akkoriban olyasmire lehetett, mint napjainkban a Salpetriere menhelye: a lét eme hajótöröttjei gyorsan megbarátkoztak szobatársaikkal, a gyónáshoz hasonlóan beavatták őket életük rejtett titkaiba, ami mindenkor hatalmas ricsajjal és vitákkal végződött.

Amikor tudomásukra jutott, hogy az új jövevény a legendás foltozóvarga özvegye, előbb csodálkozó, később méltatlankodó kiabálásban törtek ki, Az asszony szemrehányások és átkozódások hallatán „nagy haragra gerjedt”. Eleinte még hallgatott, magában dűnyögve valamit, amit senki sem értett, de egy szép napon kitört, váltig állítva, hogy a gyermek nem halt meg, ellenkezőleg, ő maga segítette hozzá a székészhez. A trónörökösről „az én Charles-om”-ként beszélt, és a legnagyobb gyöngédséggel szólt róla.

– Maga még fiatal – mondta Lucie nővérnek, az egyik ápolónak – maga még látni fogja őt a trónon, de én már nem látom viszont. – Marianne nővér sohasem akarta meghallgatni, minduntalan a feletteseihez küldte. Catherine nővér nagyobb elnézéssel volt iránta, avagy pusztán kíváncsiságból, de rendre hagyta elmesélni, hogyan szöktette meg a szennyes ruhák alá bújtatott trónörököszt a Temple-ből történt költözködésük alkalmával.

Amikor kiléptek a kapun a taligájukkal, az örök át akarták vizsgálni a kocsit, de Simonné hevesen tiltakozva, lökdösődve azt kiabálta, hogy senki ne dugja az orrát az ő szennyesébe, mire amazok elengedték.

A trónörököszt ezalatt egy kartonból készített játék ló belsejében előzetesen a Torony-börtönbe csempészet fiúcska helyettesítette. Ez a szóbeszéd eleinte mindenkit meglepett, az évek múlásával azonban lassacskán ráhagyták. Simonné érzelmes és melegszívű nő volt, az ápolónővérek nem látták benne azt a gonosz fúriát, akinek portréját a későbbi korok történészei rajzolták meg. Szelíd és szomorkás volt, „vallási kötelezettségeinek jámboran eleget tett”. A tanúságtevők ebben mind egyetértenek.

Egy napon, 1805. május végére járt, amidőn Simonné immár ezredszer mesélte siránkozással kísért örökös történetét – „Ó, ha itt lenne az én kis Charles-om, bizony nem lennék ilyen szerencsétlen!” –, amikor a menhelyet látogató egyik termetes, barna asszonyság odament hozzá, és rászólt: – *Ne keseregjen!* – És hat héttel később egy néger kíséretében egy fiatalember lépett be a terembe. Elhaladt Marie-Jeanne előtt, kezét a szívére szorítva köszöntötte, majd hallgatásra intette. Ő pedig megrendülve ismerte fel benne a trónörö-

köst, aki végül odament hozzá, és így szólt: „Már látom, hogy csakugyan nem csaptak be.”

Este Simonné elmesélte a történeteket az ápolónővéreknek: „Az én Charles kisbabám nem halt meg, saját szememmel láttam őt...” Az ismeretlen többször is megjelent. A kaland az egész menhelyet izgalomban tartotta. A történetekről az intézményben szolgáló Rémuzat és Bouchet doktorok is hallottak.

A császárság alatt a nagy terror időszakáról nem illett beszélni, ez magyarázza a Marie-Jeanne megnyilatkozásait övező mély hallgatást. Ám a Bourbonok visszatérte után – minő fordulat! –, a Temple-ben történt tragédiák nagy népszerűségnek kezdtek örvendeni. Illett a „kis híján” lenyakazottak közé tartozni. Egymillió ember állította magáról, hogy csak Thermidor 9.-nek köszönheti az életét. Ama szükség, hogy nevezettek bizonyítsák igazukat, meghozta Simonné sikerét. Özönlöttek a látogatók, főleg izgatott royalisták, katonák, mint Fays tábornok, azután sok nemesasszony, akik mind a kis Capet hajdani őrzőjére voltak kíváncsiak. Mindez hízelgett neki, és fontosságának tudatában egyre csak mesélt, míg egy-egy asztmaroham félbe nem szakította.

Azok, akik nem ismerik a francia adminisztráció módszereit és bölcs tradícióit, bizonyára meglepődnek, hogy XVIII. Lajos rendőrsége mindezt eltűrte. Természetesen a forradalom és a császárság minden túlélőjéről dossziét vezettek, azokat követték, megfigyelték, és az első gyanús jelre letartóztatták. Hogyan lehetséges hát, hogy pont ezt az idős asszonyt nem gátolták veszedelmes téveszméi terjesztésében?

Az Incurables-beli események kezdtek botránnyá dagadni, különösen hogy a társadalom neves személyiségei egymásnak adták a kilincset Marie-Jeanne „szalonjában”; legutóbb még d'Angouleme hercegné is elkövette ezt az óvatlanságot, amikor rangrejtve látogatást tett az intézetben. Persze mindenki felismerte.

Így azután 1816. november 13-án két tisztviselő parancsba kapta, hogy ellenőrizték mindazt, *„amit az öreg hölgy a szerencsétlen foglya sorsáról terjeszt”*. A két rendőr, Dussieux és Joly urak jelentése november 15-én kelt.

Ebben megerősítik, hogy valóban létezik egy bizonyos Simonné az Incurables-ban, aki azonosítható XVII. Lajos egykori őrzőjeként. *„Azzal dicsekszik – írják –, hogy részese volt Őfelsége megszőktetésének.”* De, hogy ne keltsenek megállapításukkal visszatetszést, sietve hozzáteszik: *„nem teljesen beszámítható, szellemi képességei gyengék”*.

November 16-án már egy „egész csapat hivatalos személy” kereste Marie-Jeanne-t a kórházban, aki ettől gyötrelmeinek nagyszerű kárpótlását remélte. A Belügyminisztérium des Saints-Peres utcai épületébe szállították. A kihallgatók személye ismeretlen, mivel a jegyzőkönyvet – teljesen szokatlan módon – csak a kihallgatott hitelesítette. Ez a dokumentum igen értékes. Ami abból kiolvasható: a foltozóvarga özvegye józan eszű és óvatos, csak azt mondja el, amit akar, és megérti, ez nem az a hely, ahol minden titkáról számot adhat. Teljes meggyőződéssel állítja, hogy a herceg nem halt meg a Temple tornyában, s *„ez a meggyőződése olyan erős, hogy senki sem tudja lebeszélni erről”*. De amikor a szökés körülményeiről kérdezik, szándékos hallgatásba burkolózik. Ha összehasonlítjuk bizonytalankodó vallomását a korábbi határozott beszámolóival, világossá válik számunkra, mi az, amiről nem akar beszélni: célozgat

egy „véletlenül megpillantott szennyest szállító kocsira”, melyben állítólag „elrejtették” a fiatal herceget. Sajnálatos, hogy Simonné csak kurtán válaszol a kihallgatók kérdéseire, míg menhelybeli társnőivel igen bőbeszédű. A történész számára értékelhetőbbek lennének az előbbieik, mintsem ellenőrizhetetlen fecsegései. Egyszóval a jegyzőkönyvben előadottakból nem tudunk meg semmit, hogyan is zajlott volna a herceg megszöktetése. Hézagos beszámolóját mégis ki tudjuk egészíteni. Ugyanis az a fiatalember, aki 1805 tavaszán – a dátum Simonnétól származik, nekünk nem áll módunkban megerősíteni –, meglátogatta a menhelyen, és akiben felismerte az „ő Charles-ját”, a későbbiekben is feltűnt mint XVI. Lajos fia: a trónörökös történetében Richemont báróként ismerjük. Márpedig Simonné felismerte látogatójában az „ő kis Bourbonját”, s a beszélgetés során bizonynyal felelevenítette a szöktetés minden részletét. Harminc évvel később, amikor a báró papírra vetette találkozását Simonnéval, gondosan ügyelt arra, hogy Marie-Jeanne jegyzőkönyvezett szavaival ne hogy ellentmondásba kerüljön. Richemont elbeszélését tehát olybá vehetjük, mintha magától Simonnétól származna.

1794. január 19-én egy kartonból készített játék lóval a Temple-be juttatott gyermek egy néma, valamivel elkábított fiúcska volt, akit a trónörökös aznap viselt ruháiba bújtattak. A játékot a kocsis, egy királpárti ügynök, bizonyos Jenais Ojardia vitte fel a torony második emeletére. Kihasználva azt a pillanatot, amíg Simon a kantinba csalogatta az öröket, felesége pedig falazott neki, előhúzta az alélt gyermeket, egy székre ültette, a trónörököst pedig lepedőbe csavarva levitte a székérhez, azt színlelte, hogy az asszonynak segít a költözködésben. Már későre járt, este kilenc óra volt. Az újonnan jött felügyelők bizonyára rég nem látták a trónörököst, már ha egyáltalán valaha is láthatták. Megmutatták nekik a gyermeket, aki a széken ülve kornyadozott. Ezt a késői időpontra tekintettel nem találták gyanúsnak, a gyermeket ágyba fektették. Másnap ébredéskor a dolgok már másképp festettek: alaposabban megvizsgálják a gyereket, próbálják kikérdezni... A személycsere kiderül. Most mit tegyenek? Hová forduljanak? Hol találják Simont, és egyáltalán, kire tegyenek panaszt? Elvégre az igazoló papírokat ők maguk írták alá. Ők a vétkesek, ami azonnali kivégzésükkel járhat. Úgy döntenek hát, hogy a nyomorúságos odút azonnal befalazzák.

Ezentúl csak az étel beadására szolgáló, rácsos ablaknyíláson keresztül lehet megpillantani a foglyot a gyéren megvilágított, sötét kuckóban. A munkát még aznap este, a pislákoló lámpák sápadt fényénél befejezik. A gyermek pedig mindezt szótlanul tűrte.

A rendőrségi kihallgatásáról a menhelyre visszatérő Simonné mély hallgatásba burkolódzik. A kíváncsi kérdésekre minduntalan csak annyit mormol az orra alatt: „Ne is kérdezzenek, az életemmel játszom, ha beszélek erről!”

Cudar idők következnek: rögeszméje nem hagyja nyugodni. Egy napon – most hivatalosan – ismét a kórházba látogat d'Angouleme hercegné. Simonné készül a találkozásra, de alighogy a hercegné kocsija átgördül a menhely küszöbén, Simonné egy kisebb helyiségbe zárják mindaddig, míg a magas látogató el nem távozik. Amikor ezt Simonné megtudja, így kiált fel: „Micsoda szerencsétlenség! Nagy titkot akartam megosztani vele!...”

A remény még egyszer felvillan, amikor Rouenben megkezdődik Mathurin Bruneau, a mára már teljesen elfeledett ál-trónörökös pere. A szerencsétlen öregasszony immár hetvenkettedik évében jár, összecsomagolva, útra készen várja, hogy érte jönnék és elviszik a tárgyalásra. Ez volt élete legutolsó csatlódása. Néhány hónapra rá ágynak esett, és haldoklása kezdetét vette. 1819. június 10-e reggelén jámboran magához vette a szentségeket. Catherine és Augustine nővérek voltak vele utolsó óráiban. Egyikük az ágy lábához térdelt míg a pap az utolsó kenetet feladva, feltette a szokásos kérdést: „Nincs valami, ami nyugtalanítja a lelkiismeretét?” És Catherine nővér hallotta a választ: „Már mindent elmondtam, amit csak elmondhattam.”

Augustine nővér ugyancsak megerősítette, hogy Simonné halála előtt ismételtan tanúságot tett a trónörökösnek a Temple tornyából való megszöktetése ügyében.

Simonné még aznap elhunyt. Temetése kevesebb bámészkodót vonzott, mint annak idején az esküvői menete a Cordeliers utcában, amikor Simon és Marie-Jeanne a Saint Come-templomba tartottak. Neve azonban elválaszthatatlan marad a Temple-ben történt királyi tragédia történetétől.

És a közömbös járókelők aligha hihették, hogy a történelem egyik leginkább vitatott rejtélyének valamely szereplőjét látják koporsójában, amint a Vaugirard temető tömegsírja felé halad szegényes kíséretével.

Karner András fordítása

Az idézett írás lelőhelye: G. Lenotre, *Vieilles maison, vieux papiers*, Librairie Académique Perrin, Paris, *La femme Simon* (1–50.)

Eltemették XVII. Lajos szívét

(2004. június 8.)

Hosszú hanyattatás után Párizsban, a francia uralkodók kriptájában végső nyugalomra helyezték a lefejezett XVI. Lajos és Marie-Antoinette fiának, a gyermekkirály XVII. Lajosnak a szívét. Hétfőn a szívét rejtő urnát előbb a Saint-Germain I, Auxerrois templomba vitték, ehhez a plébániához tartoztak ugyanis a francia királyok, amikor az udvar még a Louvre-ban élt. Kedden, számos európai uralkodóház képviselőinek jelenlétében, a saint-denis-i bazilikában gyászmisét celebráltak, majd a szívét elhelyezték a kriptában.

XVI. Lajos fiát 1792-ben börtönözték be családjával együtt a Temple-be. Ott is hunyt el 1795-ben, a feljegyzések szerint tüdővészben. Dr. Pelletan, aki a boncolást végezte, elemelte a gyermek szívét, és egy kristályvázában etil-alkoholban konzerválta mint a trónörökös testének egy darabját. Az értékes relikvia kalandos utat járt be, míg napjainkban végül Beaufremont hercegének, a francia hagyományőrző egyesület elnökének birtokába nem került. Az utolsó szót az erekle hitelessége ügyében a DNS-vizsgálat mondta ki, melyet két egymástól független laboratóriumban is elvégeztek. Ezek szerint, minden kétséget kizáróan, a gyermek Habsburg-leszármazott, akárcsak édesanyja, Marie-Antoinette királyné.

XVII. Lajos 209 évvel a halála után végre nyugalomra térhetett szülei oldalán az ősi királyi kriptában.

(Múlt-kor történelmi magazin / MTI-Panoráma)

2014 nyarán Ferenczi (Fischer) László irodalomtörténésznel voltam látogatóban nagykörúti lakásán. Már huzamosabb ideje nagyon beteg volt, s ezt nem is titkolta. Azért nagyon örült a beszélgetésnek, és míg huncut mosollyal újabb és újabb cigarettára gyújtott, a „fiatalabb kolléga” iránti figyelmességéből, folyamatban lévő francia fordításának egy-egy árnyalt kifejezése felől kérdezett. Szinte vizsgadrukkban próbáltam eltalálni a legkifejezőbb magyarázatot, amivel azután – nagy büszkeségemre – többnyire egyet is értett.

Látogatásom végén „Laci” (ragaszkodott hozzá, hogy így szólítsam) a régi könyvektől roskadozó polcokhoz vitt, és kérte: válasszak magamnak emlékebe néhányat. A véletlenszerűen kézbe vett kötetek között volt G. Lenotre fentebb említett műve is.

2015 júniusában László-napi köszöntésekre már nem válaszolhatott. Nyugodjék békében.

(A fordító utószava)

Karner András 1949-ben Budapesten született. A Piarista Gimnáziumban érettségizett, majd rövid jogi tanulmányok után külkereskedőnek tanult. Négy évtizedes szakmai pályáján főleg francia nyelvtérületen működött, de élt Ázsiában is mongóliai külszolgálat idején. 1991-ben a délfrancia Carros-ban dolgozott. Családos ember, két felnőtt gyermek édesapja. Szakmai munkája mellett kedvtelésből francia és olasz nyelvű szépirodalmi művek fordításával kezdett foglalkozni.

2008 óta műfordításai, valamint saját írásai sorozatosan jelennek meg neves hazai folyóiratokban (Vigilia, Jel, Dunatűkör, Nagyvilág stb.) Mongóliai élményeit feldolgozó *Tugrik a bőröndben* című könyve 2015-ben jelent meg a Szófia Kiadó gondozásában.

Simon polgártárs felesége című jelen műfordítása a francia forradalom vérzivataros napjaiba kalauzolja el az olvasót G. Lenotre neves történész munkájának magyar nyelvű ültetésével. A szerző arra

keresi a választ számtalan dokumentumot feldolgozó izgalmas elbeszélésében, hogy mi lett a sorsa XVI. Lajos kiskorú gyermekének, a francia trón várományosának, akit családjával együtt a Temple börtönébe zártak, rábízva egy foltozóvarga és felesége felügyeletére.

Ez már nem a könyv tárgya, de végső bizonyosságot adó választ csak korunk modern DNS-vizsgálati módszerei révén sikerült kapni az ezredforduló éveiben.

Ajánljuk a művet a történelmet és annak rejtélyeit szenvedélyesen kedvelő olvasóinknak.

Napkút Kiadó Kft.
1043 Budapest, Tavasz u. 4.
Telefon: (1) 225-3474
Mobil: (70) 617-8231
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős kiadó: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence
ISSN 1787-6877
ISBN 978 963 263 589 7